

LUKIJALLE

Tämän kirjan tarkoitus on johdattaa lukijansa PISA-ihmeen tekijän, suomalaisen opettajan, ammatilliseen ajatteluun sadan opetusta kuvaavan käsitteen avulla. Tehtävä ei ole ihan helppo. Suomalaisen opettajankoulutuksen tiedepe-rustana on kasvatustiede ja erityisesti didaktiikka. Sen käsitteet eivät ole samalla lailla vakiintuneita kuin esimerkiksi luonnontieteissä. Kun käsitteiden merki-tykset ovat olleet häilyviä, sekaannus ja toisten ohi puhuminen on ollut valitet-tavan yleistä. Tarve käsitteiden pohdinnalle on ilmeinen.

Sata sanaa on valittu siitä kielestä, jota Suomessa on käytetty opetuksesta puhuttaessa, aluksi opetusopeissa ja myöhemmin didaktiikassa. Didaktiikan keskeinen tehtävä on ollut ratkaista hyvän opetuksen salaisuus ja antaa tutki-mukseen perustuvia ohjeita opettajille parhaasta mahdollisesta tavasta saavut-taa ne tavoitteet, jotka opetussuunnitelmassa määritellään. Vaikka salaisuus ei ole vielä täysin ratkennut, didaktinen ajattelutapa ja didaktiikan käsitteet tarjoa-vat kielen, jolla opetuksesta voi puhua hedelmällisesti ja kriittisesti.

Sadan käsitteen valinta on vaikeaa ja aina subjektiivista. Melkein yhtä vai-keaa on valita, mitä käsitteistä haluaa kertoa. 30 vuoden kokemus opettajan ja rehtorin työstä on toki auttanut esittelemään ja määrittelemään valittuja kou-lun arjen tuttuja sanoja. Sanojen syntyhistoriaa ja asiayhteyksiä tarkastellaan ammattilaisen näkökulmasta, ei niinkään tutkijan silmin. Käsitteitä lähestytään erityisesti käytännön opetuksen näkökulmasta, mutta samalla on pyritty ym-märtämään niiden tiedetaustaa. Tämän on mahdollistanut se, että olen voinut käydä yli vuoden ajan huikeaa ja antoisaa keskustelua maamme johtavan di-daktiikan asiantuntijan, emeritusprofessori Pertti Kansasen kanssa. On helppo esitellä opetusta koskevaa yleistietoa, mutta käsitemaailman ymmärtäminen onkin toinen juttu. Noissa lähes viikoittaisissa keskusteluissa käytäntö ja teoria ovat saaneet kohdata, joskus törmätäkin, mutta aina rakentavasti. Siitä kaunis ja nöyrä kiitos opettajalleni.

Kirjantekoprosessi on ollut hieno kokemus. Tieteenkin maailmassa käsitteil-lä käydään jatkuvaa semanttista sotaa. Sen ymmärtäminen on avannut silmät monella tavalla. Tietyt sanat kantavat mukanaan syvempiä sitoumuksia perus-olettamuksiin opetuksen ja oppimisen luonteesta, kuin koskaan on tullut aja-telleeksi.

Tämä käytännöllinen asiasanakirja on kirjoitettu rehtoreille, opettajille, opet-tajiksi aikoville, koulussa ja sen hallinnossa työskenteleville, koulua käyvien las-

ten vanhemmille ja kaikille suomalaisesta koulusta kiinnostuneille. Käsitemaailmaan perehtymisestä hyötyvät kaikki, joiden täytyy keskustella koulun asioista. Kunkin käsitteen yhteyteen on koottu lukuvinkkejä ja pohdintakysymyksiä niin kasvatusalan ammattilaisille kuin oppilaiden vanhemmillekin. Tavoitteena on antaa avaimia toisten ymmärtämiseen ja yhteiseen keskusteluun.

Valitut sanat ovat itsenäisiä ikkunoita opetuksen maailmaan. Kirjaa ei tarvitse lukea kerralla eikä alusta loppuun. Teos on enemmän kuin onnistunut, jos se pystyy sytyttämään lukijoissaan mielenkiintoa upeaan suomalaiseen didaktiikkaan, sen sanastoon ja innostamaan itse kutakin pohtimaan, mistä hyvä opetus koostuu.

Espoossa itsenäisyyspäivänä 2007

Martti Hellström